

אוצרות קאמארנא

יו"ר ע"י מכון 'אוצרות קאמארנא' שע"י מרכז מוסדות קאמארנא • בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א • בית שמש

גיליון מוגדל - לדגל שמחת בית צדיקים

פנינים על סדר הפרשה
מתוך אוצר ספרי רבותינו

אבני אוזן

אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים וגו' (ו, ט).

כלומר כדאמרו רז"ל (מס' יומא דף כב ע"ב) מפני מה לא נמשכה מלכות שאול המלך, מפני שלא היה בו שום צד דופי כדכתיב (שמואל א' יג, א) בן שנה שאול במלכו, בלי שום חטא, עבור זה לא היה יכול להתקשר ולדבק לתתא עם בני ישראל, ועבור זה לא נמשך מלכותו כל כך כנודע, אבל מלכות בית דוד נמשכה לעולם ועד כנודע, לפי שקופה של שרצים תלה לו מאחוריו, והיה ענו מכל אדם אשר על פני האדמה, לזה נמשך מלכות בית דוד לעולם ועד כנודע. נמצא לפי זה אמר הכתוב למה אירע בימי נח כל כך, לפי שנח איש צדיק תמים בלי שום פגם, לזה לא היה לו שום שייכות עם דורו, וזהו שאמר הכתוב שתימים היה בדורותיו ולא היה משגיח על דורו, וזהו שאמר הכתוב שתימים בלי הפסק את האלהים התהלך נח ולא עם בני דורו כלל, והבן.

(בן ביתי)

ופתח התבה בצדה תשים תחתים שנים ושלשים תעשה (ו, מז).

ר"ל הובא בספר תולדות יעקב יוסף כהן הגדול בשם מרן הריב"ש טוב זללה"ה 'חשבת דרכי ואשיבה רגלי אל עדתי' (תהלים קיט, נט), כלומר כשקם בר ישראל בבקר לא יתחיל תיכף לעבוד את הבורא ב"ה, אלא 'חשבת' תחלה 'דרכי' לצרכי עניניו ביתי, כדי שלא ירגיש היצר הרע שעמדת ממטתן לצורך עבודת הבורא ב"ה, כי יבלבל אותך בשטותים ושקרים שלו כדרכו עד שלא תוכל ח"ו לעבוד את הבורא ב"ה כרצונך הטוב, אלא דייקא תאמר תיכף כשתקום ממטתך שצריך אתה לעסוק בעניניו ביתך, ואחר שראה בך היצר הרע שאתה עוסק בעניניו הבלי עולם הזה, אז תיכף ומיד 'ואשיבה רגלי אל עדתי' בשירות ותשבחות תורה בנגלה ובנסתר כל אחד כפי שלבו חפץ בו. לזה כתיב 'ופתח התבה' של לימוד התורה 'בצדה תשים', שלא ירגיש היצר הרע שאתה רוצה ללמוד, אלא בדרך הזה תרגיל עצמך שתחלת כל 'תחתים' תחת כל ישראל, שכל ישראל בודאי טובים ממך בשפלות הרוח באמת לבבו, שאז אין היצר הרע יכול להתגבר עליך כלל, ואח"כ תלך מדרגה לדרגה של 'שניים' שתלמד בנגלה ובנסתר, ואח"כ 'ושלשים' שמשם התורה הקדושה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מס' קידושין דף ל ע"א) שליש במקרא ושלש במשנה שליש בתלמוד, ועתה צריך לשתף לשלישים אלו סתרי תורה ג"כ, וזהו שליש במקרא בנגלת התורה ובנסתר, שליש במשנה לצורך נשמתך בנגלה ובנסתר, שליש בתלמוד בחדושי תורה שבעל פה בנגלה ובנסתר, 'תעשה' כלומר שתדע לכל זה שאין המדרש הוא עיקר אלא המעשה.

(בן ביתי)

ושמעתי ממורי כשרואה שיש עליו איזה דינן אזי ילמוד בבקר בדבוקה וחשוקה שידבק את עצמו בהכנעה ובאין ובביטול אל אור אין סוף שבתוך האותיות ויתמתקו כל הדינן ויהיה ניצול ממי המבול מים הזדונים, עיין בתולדות בסופו.

ושמעתי ממורי סוד 'לך' ביאור סוד אותיות א"ב כי אלף הוא אלופו של עולם סמיך וגניז בגווה ואת בית הוא שני אלפין שאור אין סוף נתלבש בלבושין ובבתים להמעיט אור וכן ג' שלשה אלפין עד אות ת' ארבע מאות בלבושין, וברגל העקום נאחו עשו וארבע מאות איש דרשם כל תאות עוה"ז ששם ג"כ מלוש אלופו של עולם, ושם הבחירה לעלות או לירד אחר התאות וכסופין של הקליפות וצדיקים המקשרין עצמן גם שם באלופו של עולם עולין עד ארבע מאות עלמין דכסופין, שקל כסף, תיו תחיה, א"כ שורש אותיות התורה שקרוב יותר אל החיות הרוחני אור אין סוף הוא אות אלף, ואח"כ יורד והולך ומתלבש זה בזה ונתרחק מן החיות עד אות תיו שהוא מלכות שבמלכות שבעשיה ששם מתלבש מחשבות רעות והיהוררים רעים והבחירה חפשיה.

וצדיקא שלוחא דמטרוניתא אינון, לקשר עצמו אל האותיות והחיות רוחניות שבכלל דברי עוה"ז ואינו נהנה מחומריהם כלל אלא להרחיב דעתו מעט שלא ישתומם ומקשר עצמו בתענוג כל התענוגים אור אין סוף שבכל הדברים כמאמר ז"י דוד גל עיני ואביטה בכל מקום נפל אות מתורתך וצריך להעלותן וצדיקים מייחדין בכל דברים שבעולם יחודים קדושים אהבה ושמח' בתענוגי רוחניים דביקות יראה ואהבה במחשבה ומעלין האותיות עד מחשבה עליונה תיו רשום רשימו לעתיק יומיא ואז מעלה מתהום ארעא עד רום רקיעא את נצוצי השכינה שהיו בלבושים הנ"ל וזהו על ידי עסקו בדברי עוה"ז ביחודים לשם שמים וכן כל משא ומתן וכל מלאכות חרישה חריעה צריך לעשות בתחתון ולרמוז בעליון.

וידוע מדברי מרן שכל אדם מחויב לעסוק לשם שמים בל"ט מלאכות, ושאלו, ת"ח העוסק בתורה מה יעשה, והשיב טל תורה מחיהו שע"י למודו בל"ט מלאכות בתורה נעשה למעלה היחוד כאילו עסק בו בפועל.

כתב רביה"ק בספרו היכל הברכה, בזה הלשון: "צהר תעשה לתבה" פירש מרן הקדוש הריב"ש טוב שתמשך אור אין סוף לתוך התבות שיהיו הדבורים והאותיות והתיבות מאירין באור אין סוף בהרגש גדול במה שתכלול עצמן עמהם.

ובזה תוכל לעשות כלים לאורות שיהיה להם קיום והעמדה כטעם 'משלשלין את האומנין בתבות' ואותיות שלא יזונו עיניהם מרוב אור ויגרמו שבידה. וכן הוא לאחר עבודה ותפלה כשהיתה בזכות יותר אם הלך יותר ממדריגתו בלי פחד ומורא ובושה והכנעה יכול ליפול אח"כ למדות מגונות ר"ל כעס וגאווה וכיוצא.

ולכן הדרך הנכונה כמו שהורנו מן הקדוש אור ישראל להבת אש מלאך אלהים הריב"ש טוב בעת תפלתך ולמודך וכל דבור ודבור ומוצא שפתך תכוון לייחד כי בכל אות ונשמות ואלהות שכינתו יתברך, ועולים ומתקשרים ומתייחדים זה עם זה ואח"כ מתקשרים ומתייחדים האותיות ונעשה תיבה ומתייחדים יחוד אמיתי באלהות

ותכלול נשמתך עמהם בכל בחינה ובחינה מהם, כי לא דבר רק, ואם ריק, הוא מכס, שלא כללת עצמך בכל בחינה הנ"ל בעת עוסקך בתורה ותפלה כטעם 'עשה לך תבת' שאתה בעצמך תיכלול נפשך בדבורי תורה ותפלה אז יתמשך לך הארה גדולה ונועם מבחינות אלהות שבכל הדבורים ותחיה נפשך אפילו בעת קטנות הגדול שמתגברין מים הזדונים ומבול שוטף תלמוד תורה ותפלה והדבורים אף שהם בקטנות בלתי אור אם לבך לשמים יתמתקו כל הדינן ותחזור למדרגתך ותראה עולמך בחיך.

וכשתעשה כך אזי תגרום יחוד גדול ומתייחדים כל העולמות כאחד ועולם ונעשה שמחה גדולה לאין שיעור.

ולכן בני הזהר בנפשך ולמוד תורה אחר חצות ליל בעת רצון בגמרא ובזוהר, וכשתלמוד פוסק הדבק נפשך בדבורי אש עד שתברר הלכה הכלה, ובכל בירור הלכה תקשט הכלה. וכן בתפלה העיקר הפתיחה הם אותיות ותבות, אף שלפעמים מתגברין עליך קטנות וצער אמור הדיבורים מלה במלה כמונה מעות ואז תזכה לחזות בנעם השם ותיעול בלא בר ובבר לבב בהכנעה באין וייתיחדו כל העולמות על ידך.

כתר יתנו לך ה' אלוקינו

שלשה סתירות בין מנהגי קאמאראנא לסידור כתי"י – והדברעה ביניהן

"כתר יתנו לך"

אחת התפלות המרוממות ביותר בסדר התפילה של שבת היא - "כתר יתנו לך ה' אלוקינו", תפלה זו נחשבת כאחת מסימני ההיכר המובהקים ביותר של עדות החסידים, שכן לפי נוסח אשכנז מתחילה תפילה זו ב"נעריצך ונקדישך", ואילו החסידים הנהיגו לומר "כתר" כנוסח ספרד.

על גודל מעלתה של נוסחת "כתר" מסופר (שיח שרפי קודש, מערכת המגיד מקוונץ) שכאשר המגיד מקאזניץ זי"ע בא בפעם הראשונה אל המגיד ממעזריטש זי"ע, הוא שאל אותו כמה פרסאות יש מקאזניץ לווארשא, והשיב לו י"ב פרסאות, אז קם המגיד ממעזריטש זי"ע מכסאו ואמר בשמחה "תהלה לאל-ל כי עתה יאמרו בווארשא כתר יתנו לך".

אולם כידוע, ב"נוסח ספרד" נתערבו נוסחאות אשכנז ובני עדות המזרח, כאשר לפעמים ההרכבה המחודשת יוצרת נוסחאות שאין להן כל הבנה, נבוא עתה לברר את שרשי הנוסחאות של "כתר", עם בירור מנהג רבוה"ק מקאמאראנא זי"ע למעשה.

"ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו, ויחון עמו המייחדים שמו"

נתחיל בפיסקא השלישית של "כתר", בה אומרים לפי נוסח ספרד - "ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו, ויחון עמו המייחדים שמו".

בפיסקא זו ישנה כפילות מסוימת, שכן אחר הבקשה ש"ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו" מהו הצורך להזכיר שוב את "עם המייחדים שמו", ושמה יש כאן אפילו משמעות מסוימת שמבקשים על שני עמים, תחילה מבקשים על "עמו", ואחר כך מעתירים על עם נוסף - "עם המייחדים שמו" - כביכול אין זה עמו ח"ו.

ההסבר לנוסח זה פשוט, שכן לנוסח אשכנז אומרים - "ממקומו הוא יפן ברחמים, ויחון עם המייחדים שמו", לעומת זאת לנוסח בני עדות המזרח אומרים - "ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו המייחדים שמו", לשני הנוסחאות מזכירים רק פעם אחת את תיבת "עם", עד שבאו החסידים והרכיבו את שני הנוסחאות, ויצא להם נוסח משולב - "ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו, ויחון עם המייחדים שמו".

נוסח בית קאמאראנא הוא נוסח ייחודי - "ממקומו הוא יפן ברחמי לעמו, ויחון עמו המייחדים שמו", נוסח זה מובא בסידור כתי"י של רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע ובמנהגי קאמאראנא (אות רכו), וכן נוסח חצרות הקודש קאסאן (הליכות קודש פכ"ב ס"ה) טאהש (סידור עבודת הלוויים) וקאלוב (סידור תפלה למשה).

לפי נוסח זה אכן אומרים כנוסח ספרד המורכב מאשכנז ובני עדות המזרח, אולם לכל הפחות נשמרים מהמשמעות כאילו מדובר בשני עמים...

"אומרים פעמיים באהבה"

נמשיך בפיסקא השלישית של "כתר", בה אומרים לפי "נוסח ספרד" - "ערב ובקר בכל יום תמיד, פעמיים באהבה שמע אומרים", ומקור נוסח זה בנוסח אשכנז.

אבל נוסח בני עדות המזרח הוא - "ערב ובקר בכל יום תמיד, אומרים פעמיים באהבה".

ובמנהגי קאמאראנא כתב בנוסח כתר כנוסח בני עדות המזרח (אות רכו) "ערב ובקר בכל יום תמיד אומרים פעמיים באהבה", אבל בסידור כתי"י מצאנו בזה נוסח מחודש שאין לו אח ורע - "ערב ובקר בכל יום תמיד פעמיים באהבה", ללא הסיום "שמע אומרים".

אולם נראים הדברים שגם רביה"ק הדמשק אליעזר מקאמאראנא זי"ע נהג לומר "אומרים פעמיים באהבה" כמובא במנהגי קאמאראנא, שכן כל תלמידיו וממשיכי דרכו נהגו לומר כן, וכפי המובא במנהגי קאסאן (הליכות קודש פכ"ב ס"ה) "אומרים פעמיים באהבה". וכן הוא במנהגי האדאס (מנהגי פרי אליעזר עמוד תקלט) "תפילת מוסף התפלל בנעימה יתירה בנוסח קאמאראנא, ובפרט אמירת 'כתר'. וּמִמְקוֹמָהּ הִיָּה מְסִיִּים **אומרים** פעמיים באהבה". וכן מובא בסידור קאלוב - "בכל יום תמיד, **אומרים** פעמיים באהבה". ובסידור טאהש - "בכל יום תמיד, **אומרים** פעמיים באהבה".

נמצא איפוא שכל תלמידי בית קאמאראנא נהגו לומר "אומרים פעמיים באהבה" כנוסח בני עדות המזרח, וכיון שכן מובא גם בספר מנהגי קאמאראנא מוכח הדבר שמקור נוסח זה מרביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע [ואולי כבר מרביה"ק ההיכל הברכה זי"ע ולמעלה בקודש מרביה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב זי"ע], ולפלא הדבר מה מקור הנוסח שבסידור כתי"י.

"וישמיענו ברחמי" ולא "ברחמי שנית"

נעבור עתה אלא הפיסקא הרביעית של "כתר", בה אומרים ל"נוסח ספרד" - "והוא יושיענו ויגאלנו שנית, וישמיענו ברחמי לעיני כל חי לאמור, הן גאלתי אתכם".

וכבר ידוע הקושי בנוסח "וישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי", דצריך ביאור מתי היתה הפעם הראשונה בה השמיענו הקב"ה את התיבות "הן גאלתי אתכם", דהנה בשלמא אם התיבות "הן גאלתי אתכם" כבר הובאו בספרי הנביאים, אפשר היה לומר, שאחר שהשמיענו פעם ראשונה ע"י עבדיו הנביאים, ישוב להשמיענו שנית לעיני כל חי, אולם הנוסח "הן גאלתי אתכם" הלא אינו פסוק כלל, ואם כן מה הכוונה "וישמיענו ברחמי שנית הן גאלתי אתכם".

אולם גם כאן, ההסבר לנוסח זה נעוצה בהרכבה מעניינת של נוסח אשכנז ובני עדות המזרח.

דהנה לנוסח אשכנז אומרים - "הוא מושיענו, והוא ישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי, להיות לכם לאלקים", ולפי זה אין כאן תפלה על עצם הגאולה, אלא הכוונה, שלעתיד יאמר הקב"ה פעם שנית - לעיני כל חי - את הפסוק המובא כמה פעמים בתורה (ויקרא כב, לג; שם כה, לח; במדבר טו, מא) "להיות לכם לאלקים".

לעומת זאת, לנוסח בני עדות המזרח אומרים "הוא יושיענו ויגאלנו שנית, וישמיענו ברחמי לעיני כל חי לאמור, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית להיות לכם לאלקים", בנוסח זה מבקשים על גאולה שנית [לאחר הגאולה הראשונה בימי צורא], ובאותה גאולה ישמיענו הקב"ה **לראשונה** את התיבות "הן גאלתי אתכם אחרית כראשית" [שהרי - כאמור - תיבות אלו אינן פסוק בתנ"ך].

אמנם בנוסח ספרד יש הרכבה מחודשת - "הוא מלכנו, הוא מושיענו, והוא יושיענו ויגאלנו שנית, וישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי לאמור, הן גאלתי אתכם אחרית כראשית", מתפללים איפוא בין על גאולה שנית [כנוסח אשכנז] ובין על השמעה שנית [כנוסח עדות המזרח], ומה ישמיענו אז - "הן גאלתי אתכם", אולם כאמור, תיבות אלו לא נשמעו מפי הקב"ה מעולם על ידי נביאים, ואין שייך לומר "וישמיענו ברחמי שנית" [וכפי שכבר עמד בזה הגה"ק ממונקאטש זי"ע (מאמר נוסח התפלה אות לט)].

והנה במנהגי קאמאראנא כתב כנוסח בני עדות המזרח (אות רכו) "וישמיענו ברחמי לעיני כל חי", אבל בסידור כתי"י מובא כנוסח אשכנז ספרד - "וישמיענו ברחמי שנית לעיני כל חי". ורגלים לדבר שהנוסח שבמנהגי קאמאראנא מקורו

מרביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע, שכן מצאנו במנהגי קאסאן (הליכות קודש פכ"ב ס"ה) "וישמיענו ברחמי לעיני כל חי".

האמנם בקאמאראנא אומרים "ככתוב על יד נביאך"

נשוב עתה אל הפיסקא הראשונה בתחילת "כתר", בה אומרים לנוסח ספרד - "יחד כולם קדושה לך ישלש **כדבר האמור על יד נביאך**".

והנה בימות החול ובשחרית דשבת מנהג כל ישראל לומר "**ככתוב** על יד נביאך", שכן נוסח ספרד ובני עדות המזרח הוא - "נקדישך ונעריצך כנועם שיח סוד שרפי קדש. המשלשים לך קדושה. **ככתוב על יד נביאך**", וכן נוסח אשכנז הוא - "נקדש את שמך בעולם. כשם שמקדישים אותו בשמי מרום. **ככתוב על יד נביאך**".

אמנם במוסף שבת יש חילוק בזה, שכן לנוסח אשכנז גם כאן אומרים "ככתוב" - "נקדש את שמך בעולם. כשם שמקדישים אותו בשמי מרום. **ככתוב על יד נביאך**". אבל נוסח ספרד ועדות המזרח הוא "כתר יתנו לך ה' אלוקינו מלאכים המוני מעלה. עם עמך ישראל קבוצי מטה. יחד כלם קדושה לך ישלש **כדבר האמור על יד נביאך**".

וטעמא בעי, מה נשתנה "כתר" מ"נקדישך" שיאמרו בו "כדבר האמור".

והנה הגה"ק מבוטשאטש (אשל אברהם ס"י קכה) האריך בזה שאין לשנות בין שחרית למוסף, אלא גם לנוסח ספרד שאומרים "כתר", אזי בהמשך הפיסקא יש לחזור לנוסח אשכנז ולומר "ככתוב על יד נביאך", והוא מבאר שדווקא בדוד המלך ע"ה מצאנו לשון אמירה [כגון בתפילת ר"ח - "ובשרי דוד עבדך הנשמעים בעיניך האמורים לפני מזבחך"], ולכן אומרים בסיום הקדושה בשבת בשחרית "ועינינו תראינה מלכותך כדבר האמור בשרי צווך", אבל בשאר נביאים לא מצאנו לשון אמירה [-"כאמור"/"כדבר האמור"] אלא כתיבה [-"ככתוב"].

וכן מצינו להדיא נוסח "כתר" עם "ככתוב על יד נביאך" [במילים אחרות - שילוב כתר הספרדי עם ככתוב האשכנזי] בסידור האריז"ל זאלקאווא תקמ"א, סידור רבי אשר, וסידור הרב בעל התניא [אבל בסידור רבי שבתי הנוסח "כדבר האמור"].

והנה בסידור כתי"י של רביה"ק הדמשק אליעזר זי"ע מצינו בנוסח "כתר" שהוא מביא גם כן את הנוסח "ככתוב על יד נביאך", שהו שילוב נוסח אשכנז בתוך "כתר" של נוסח ספרד.

אולם הדבר לפלא מכמה טעמים, תחילה יש לעיין מדוע נשמטה נוסחא זו מספר מנהגי קאמאראנא. עוד יש להתבונן שלא מצינו אצל שום אחד מתלמידי בית קאמאראנא - חצרות הקודש קאסאן טאהש והאדאס - שיאמרו "ככתוב על יד נביאך" בנוסח "כתר". שמא תאמר ששר של שכחה שלט בכל ממשיכי המסורת וכתבי המנהגים, קשה לומר כן, שהרי תיבות אלו נאמרות בקול רם על ידי השיץ יותר מהמשך נוסח "כתר".

ועוד צריך ביאור, דהנה לכל אורך נוסח "כתר" אנו רואים שכל בית קאמאראנא שינו מנוסח ספרד הרגיל שבחצרות החסידים, ונמשכו לחלוטין אחר נוסח בני עדות המזרח, ולכן אומרים "אומרים פעמיים באהבה" "וישמיענו ברחמי לעיני כל חי", ואם כן אין כל סברא לכך שבתחילת "כתר" שכל חצרות החסידים אומרים "כדבר האמור" כנוסח בני עדות המזרח כאן ישנו בבית קאמאראנא לומר "ככתוב על יד נביאך" כנוסח אשכנז.

רגלים לדבר, שגם בבית קאמאראנא אמרו בנוסח "כתר" - "כדבר האמור על יד נביאך" ולא ככתוב על יד נביאך", וכבר מילתנו אמורה מאז, שסידור כתי"י אינו מוסמך דיו לקבוע עליו נוסחאות בית קאמאראנא כנגד המנהג הפשוט הנהוג אצל כל תלמידי בית קאמאראנא.

א

התורה משמחת את האדם ואי אפשר להפריד הלימוד מהשמחה כי הם באים כאחד

מובא בשם הבעש"ט ששאלו אותו תלמידיו מה לעשות כשמרגישים הנאה בלימוד התורה. כי ברוב דרגתם ביקשו לעבוד את ה' עבודה תמה, בלתי לה' לבדו, בלי שום פניה והנאה עצמית.

והשיב להם כי התורה מעיקרה משמחת הלב, כדכתיב (תהלים יט) 'פקודי ה' ישרים משמחי לב', והיא באה מעצמה ואי אפשר להפריד הלימוד מהשמחה כי שניהם באים כאחד.

וראה בסוף ספר דרכי צדק: שאלו להבעש"ט ז"ל מה לעשות לזה שכשהם מחדשים חידושי תורה הם שמחים, ויש להם צער על זו השמחה אולי עבירה הוא, והשיב הבעש"ט מה לעשות, הנה כתיב (תהלים י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, הם בעצמם משמחים הלב, וכשהם שמחים במה שעשו קישוטים לשכינה באמת אין רע, ובודאי למצוה רבה יחשוב לו. עכ"ד.

וידועים דברי הרה"ק בעל אבני נזר מסוכטשוב זי"ע בהקדמתו לספרו אגלי טל בהקדמתו: "ומדי דברי זכור אזכור מה ששמעתי קצת בני אדם טועין מדרך השכל בענין לימוד תורה ואמרו, כי הלומד ומחדש חידושים ושמח ומתענג בלימודו אין זה לימוד התורה כ"כ לשמה כמו אם היה לומד בפשיטות שאין לו מהלימוד שום תענוג והוא רק לשם מצוה. אבל הלומד ומתענג בלימודו הרי מתערב בלימודו גם הנאת עצמו. ובאמת זה טעות מפורסם. ואדרבא כי זה היא עיקר מצות לימוד התורה להיות שש ושמח ומתענג בלימודו ואז דברי תורה נבלעין בדמו. ומאחר שנהנה מדברי תורה הוא נעשה דבוק לתורה (ועיין פירש"י סנהדרין נח. ד"ה ודבק)".

"ובזה"ק, דבין יצה"ט ובין יצה"ר אינן מתגדלין אלא מתוך שמחה. יצה"ט מתגדל מתוך שמחה של תורה. יצה"ר כו'. ואם אמרת שע"י שמחה שיש לו מהלימוד נקרא שלא לשמה או עכ"פ לשמה ושלא לשמה. הרי שמחה זו עוד מגרע כח המצוה ומכחה אורה ואין יגדל מזה יצה"ט".

"וכיון שיצה"ט מתגדל מזה בוודאי זה הוא עיקר המצוה. ומודינא דהלומד לא לשם מצות הלימוד רק מחמת שיש לו תענוג בלימודו הרי זה נקרא לימוד שלא לשמה, כהא דאוכל מצה שלא לשם מצוה רק לשם תענוג אכילה, ובהא אמרו לעולם יעסוק אדם כו' שלא לשמה שמתוך כו'. אבל הלומד לשם מצוה ומתענג בלימודו הרי זה לימוד לשמה וכולו קודש כי גם התענוג מצוה". עכ"ד.

וראה בפירוש ר' אברהם מן ההר למסכת נדרים (מח.): "מצות לימוד, עיקר הציווי הוא כדי לצייר האמת ולהתענג ולהנות במדע לשמח בלבו ושכלו, כדכתיב 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'. הילכך לא שייך למימר במצות תלמוד דלא ניתן ליהנות, שעיקר מצוותו היא ההנאה והתענוג במה שמשגי ומבין בלימודו". ע"כ.

ובוודאי שיש דרגות שונות בלימוד התורה, כדי לקשט השכינה, ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא, ללמוד על מנת לעשות ולקיים למעשה כדי לדעת את המעשה אשר יעשון, כפי פשטות כוונת 'תורה לשמה' דהיינו שהתורה היא מלשון הוראה, וכאשר לומדים התורה כדי לדעת את ההוראה שבה, זו היא פשטות הדרגה של תורה לשמה, כפשוטה ממש.

ולימוד כזה משמח את השכינה, ולמצוה גדולה תיחשב, ולכן מרגיש האדם שמחה בלימודו כי מעורר שמחה בעליונים.

ב

שמחה נצחית לעלמי עד

ובענין שמחה זו, יש להסמך מה שאיתא בתנא דבי אליהו (רבה, פרק יח): "בזמן שישראל עוסקין בתורה ועושין צדקה ומשפט הקב"ה שמח בהן ומגיד להן ששמחתן יהא עד סוף כל הדורות שנאמר (תהלים קלב) כי בחר ה' בציון אוה למושב לו זאת מנוחתי עדי עד וגו'.

וכך אמר להם הקב"ה לישראל בני וכי מה שמחה יש לו לאדם אלא בד"ת בלבד הא כל המשמח בכסף זהב באבנים טובות ומרגליות מה שמחתו בהן לאחר מיתה הלא לאחר שמחתך מות א"כ מה יתרון לכל שמחתו, אבל אתם בני בואו ושמחו עם התורה שמחה שלמה כדרך שאני משמח בכם לעד ולעולמי עולמים שנאמר (ישעיה סה) כי אם שישו וגילו עד עד וגו'.

וממשיך עוד: מהו 'לחדשי יבכר' למחדשי תורה שמחדשין את התורה בכל יום תמיד, [משל] לבן שהוא בכור לאביו ולאמו שמחדש ד"ת שהכל שמחין בו. כיצד, אם יש לאדם בן בכור בבית רבו, אם יש בו תורה שמחה מתחדש לו לאביו בכל יום, עליו הכתוב אומר (משלי י) 'בן חכם ישמח אב', אבל אם פשע הבן בחכמה ומוציא חכמתו לדברים של בטלה ולדברים אחרים ואביו אינו מיסרו עליו הכתוב אומר (שם יג) 'חושך שבטו שונא בנו ואוהבו שחרו מוסר'.

הרי לנו שהקב"ה עצמו כביכול שש ושמח כשאנו עוסקים בתורתו, ומכך נשפע רוב שמחה בכל העולמות ומורגש גם בתחתונים בשמחת הלב שבלימוד התורה. ושמחה זו עתידה להימשך לעד ולעלמי עולמים, עד סוף כל הדורות, כדברי התנא דבי אליהו.

ולכן, אע"פ שמשכח אדם תלמודו בחייו, אך כל הלכה שלומדים בעלמא הדין משתמרת היא לעולם הבא, ומזכירים לו לאדם לאחר פטירתו כל מה שלמד. כי התורה חקוקה בעצמותיו, והיא נצחית וקיימת לעד.

ואיתא בזה"ק פר' שמיני (לט, ב): מאן דאשתדל באורייתא, ודביק בה, וההיא מלה דאורייתא אשתמע בפומיה, ולא לחיש לה בלחישו, אלא ארים קליה בה. דאורייתא הכי בעיא לארמא קלא, דכתיב, (משלי א) בראש הומיות תקרא, לארמא רנה דאורייתא, ולא בלחישו. כיון הטוב, כחמר טב דלא שתיק, והוא עתיד לארמא קלא, כד יפוק מהאי עלמא. הולך לדורי למשרים, דלא יסטי לימינא ולשמאלא, לא ישתכח דימחי בידיו. דובב שפתי ישנים, אפילו בההוא עלמא

שפותיה מרחשן אורייתא.

[תרגום: מי שמשדל בתורה ודבק בה, ואותו דבר התורה נשמע בפיו ולא לוחש אותו בלחש, אלא מרים בו את קולו, שכך צריכה תורה להרמת קול, שכתוב (משלי א) בראש הומיות תקרא, להרים את רנת התורה, ולא בלחש. כיון הטוב, כמו יין טוב שלא שותק. והוא עתיד להרים קול, כשיצא מן העולם הזה. הולך לדורי למישרים, שלא יסטה לימין ולשמאל, לא ימצא שימחה בידו. דובב שפתי ישנים, ואפלו באותו עולם שפתותיו מרחשות בתורה]. ע"כ.

וזה כל האדם, כי כל מה שנשאר מהאדם הוא רק הדברי תורה שלמד בעלמא הדין, וכל אחד נקרא על שם הלימוד שלמד. מי שלומד מסכת פסחים נקרא מסכת פסחים, כי האדם אינו בשר האדם אלא הרוחניות שבו, וכמו שהזכרנו בענין הקידוש שעושין בפרשת בראשית לכבוד חתן בראשית שאין השמחה משום סיום ופתיחת התורה בלבד, אלא משום החביבות של כל תיבה ותיבה שיש לנו בהתחדשות פתיחת התורה.

ג

השמחה בלימוד התורה – השראת השכינה ושמירה עליונה

ואמרו חז"ל (שבת ל, ב): אין שכינה שורה אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, וכאשר ייסדו מקום תורה, בראשות מרביצי תורה חשובים, הרי השכינה שורה במקום קדוש זה כשלומדים מתוך שמחה.

ואפרוין נמטייה לכל העוסקים ברוח ובגשם שיוכלו האברכים לעסוק בתורה במנוחת הדעת ושלוות הנפש, כדי לגדל מורי הוראה בישראל, בקיאים בש"ס ופוסקים, מתוך דביקות בנותן התורה.

ונודע מאמרם ז"ל במסכת חגיגה (ט ב) "אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד". ומקשין העולם הרי הדבר תמוה וכי מה באמת ההבדל, שהדבר חמור עד כדי כך שזה נקרא עובד א-להים וזה אינו נקרא כך. ומרן בעש"ט פירש (בעש"ט עה"ת משפטים אות טו) ש"אחד" זה, פ"י שה'עובד' מצרף עם המאה פעמים את א'לופו של עולם, וזה אינו מצרף ללימודו את אלופו של עולם, ולכן אינו בגדר עובד ה' עיי"ש.

וכאשר זוכים לישב בבית ה' באהלה של תורה, דבוקים באלופו של עולם על ידי עצם ההתדבקות בידיעת התורה כי הוא וידיעתו אחד, והרי זה ממש מעין עולם הבא כאן בעולם הזה, אשריכם תלמידי חכמים, חזקו ואמצו, ויהי רצון שיושפע רוב שפע ברוחניות ובגשמיות מתוך נחת והרחבת הדעת ומתוך רוב שמחה, וגדולה מעלת חדוותא דאורייתא להשפיע על העולם כולו להמתיק הדינים, בפרט בימים קשים אלו השוררים בעידנא דא, כמאמר צדיקים 'כי בשמחה תצאו' - שעל ידי השמחה יוצאין מכל הצרות וחזקין לשמירה עליונה בכללות ובפרטות וכן יהי רצון.

מתוך פתיחת הזמן לאברכי הכוללים "היכלי הוראה" קאמארנא, חשון תשפ"ד

דברות קודש

מב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

במעמד פתיחת זמן החורף

לאברכי הכוללים "היכלי הוראה" קאמארנא

לשלושה מחסידי ישראל ששמרו שבת, יעויין שם).

הלכות כבוד ועונג שבת

עוד כתב הרמב"ם בהמשך (ה"ג): ומכבוד השבת שילבש כסות נקיה, ולא יהיה מלבוש החול כמלבוש השבת, ואם אין לו להחליף משלשל טליתו כדי שלא יהא מלבושו כמלבוש החול, ועזרא תיקן שיהו העם מכבדים בחמישי מפני כבוד השבת.

בהמשך כתב (ה"ה): מסדר אדם שולחנו בערב שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, וכן מסדר שולחנו במוצאי שבת ואף על פי שאינו צריך אלא לכזית, **כדי לכבדו בכניסתו וביציאתו**, וצריך לתקן ביתו מבעוד יום מפני כבוד השבת, ויהיה נר דלוק ושולחן ערוך ומטה מוצעת שכל אלו לכבוד שבת הן. ונראה דמייירי בשולחנות קטנים שהיו לפני המסובים, כל אחד היה לו שולחן בפני עצמו והיה צריך להכין השולחן.

ולפי הרמב"ם יוצא סידור השולחן במוצאי שבת דומה לסידור השולחן בכניסת השבת, והוא חידוש גדול, ומכאן שחלק מכבוד השבת הוא לסדר הבית גם ביציאת השבת.

וידוע מה שכתב **היערות דבש** בהקדמתו שלא שייר לשמור שבת באם אין לומדים ההלכות על בוריים, ובפרט בזמנינו שמתחדשים מציאותיות חדשות, צריך לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ולהגיע למסקנא דמילתא.

יעזור הקב"ה שיזכה כל אחד לפי דרגתו לקיים 'יושב בכבוד ראש מייחל להקבלת פני השבת', ויהי חסדך ה' עלינו כאשר ייחלנו לך, וכאשר נייחל לכבוד שמים ולכבוד שבת, יתקיים בנו 'יהי חסדך ה' עלינו', ויהא רעוא שהלימוד יביא לידי התעלות להרבות כבוד שמים, בפרט בכולל זה שנתייסד כדי להעמיד הוראה בישראל, להשפיע לרבים ולהרבות כבוד שמים ברבים, ובוודאי יהיה סייעתא דשמיא בכל העניינים, ויהי נועם ה' אליקינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו, בפרט לאותם המשתדלים להחזיק את לומדי התורה שצריכים סייעתא דשמיא מיוחדת להמשיך במפעל התורה הגדול הלזה בהצלחה גדולה ומרובה, וכן יהי רצון.

חשון תשפ"ה

ובדומה למה שנזכר שם קודם לכן 'חשה למהר ביאת שבת', 'טורחת כל משה לשבת'.

ויש ליישב אימתי מתקיים אצלנו הלכה זו של "יושב בכבוד ראש, מיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך". ושמעתי על הגאב"ד דבריסק זצ"ל שהיה נוהג לעשות כן, שהיה רוחץ עצמו ומייחל לשבת. אך הלכה זו נתרופפה בידינו, ושמא יש לבעלי תריסין להתחזק בענין זה, ולכל הפחות יש להקדיש לכך מספר דקות כדי לייחל לשבת קודש ולהקבילה בכבוד הראוי, כיון שזהו דין בכבוד שבת.

ממתנינים להתכלל בשביתת הקב"ה

ואין הכוונה שממתנינים שיחולו עלינו איסורי שבת, אלא ממתנינים על השביתה שלנו שעל ידה אנו נעשים חלק מהנהגת הבורא ית' אשר כילה מלאכתו וישבות ביום השביעי.

ומובא משל **מהמגיד הגדול ממעזריטש** לבן מלך שחטא לפני אביו המלך והוצרך אביו להגלותו ולהרחיקו לכפר רחוק ונידח, והוא מתמלא געגועין ורוצה להיזכר באביו המלך. וחשב לעצמו, הרי דרכו של אבי הוא לשחק כל יום עם המשנה למלך בשעה חמש אחר הצהרים, וגם אני אעשה כן לשחק עם אחר הכפריים האיכרים, וכאשר יעשה מה שאביו עושה הוא נזכר באביו.

וכן הוא לגבי שבת קודש, שכאשר אנו עובדים בששת ימי המעשה ושובתים ביום השביעי, אנו עושים כביכול כמו הקב"ה, ונזכרים ונכללים בו ית'. ועל כך אנו מייחלים - אל הקירבה אל הקב"ה אשר כל אחד מרגיש לפום דרגא דיליה את השראת הקדושה והנוכחות האלוקית ביום השבת קודש.

ושמעתי בשם **האהבת ישראל מוויזניצא** ז"ע, שבשבת קודש יש שלוש דרגות בקרב ישראל: יש כאלו שמתקיים בהם 'שמחו במלכותך' ששמחים עם מלכות שמים ומתענגים על ה' ועל הנשמה יתירה. ויש שאין להם השגה גבוהה כזו, אלא הם בדרגת 'שומרי שבת' ששומרים עצמם מכל איסורי שבת ונזהרים בכל הלכות השו"ע. אך יש אותם שאצלם השבת הוא בדרגת 'קוראי עונג' גרידא, שאוכלים ומתענגים בסעודות השבת. ושלוש כיתות אלו - "כולם ישבעו ויתענגו מטובך" וכולם יש להם שייכות לשבת קודש [ועיין מה שהרחיב בזה בספר המספיק לעובדי ה' לרבינו אברהם בן הרמב"ם (פרק א) שהביא משל

מודים אנחנו לפניך ה' אלקינו ששמת חלקינו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקינו מיושבי קרנות (ברכות כח:).

כאשר זוכים לראות קיבוץ כה חשוב של חובשי בית המדרש הרי זה משמח הלבבות ואין לשער גודל המחזה, כאשר ישראל עם קדושים יושבים והוגים בתורת ה'.

"יושב בכבוד ראש מייחל להקבלת פני השבת"

וכאשר פותחין זה עתה בלימוד הלכות שבת, שהם הררים התלויים בשערה, אמרנו להביא את דברי **הרמב"ם** (הל' שבת פ"ל ה"א) שמחלק בין כבוד שבת לעונג שבת, וזה לשונו: ארבעה דברים נאמרו בשבת, שנים מן התורה ושנים מדברי סופרים, והן מפורשין על ידי הנביאים. שבתורה 'זכור ושמור', ושנתפרשו על ידי הנביאים 'כבוד ועונג' שנאמר (ישעיה נח, יג) 'וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד'.

עוד כתב שם (ה"ב): איזהו 'כבוד' זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש מייחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך, וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך.

והנה מה שכתב הרמב"ם 'מייחל להקבלת פני השבת' אין הפירוש שממתין ומצפה שתיכנס השבת, אלא יותר מכך, כמו שנאמר אצל נח (בראשית ח, יב) 'וייחל עוד שבעת ימים' היינו שבעל כרחו ממתין לכניסת השבת וכמעט שאינו סובל את ההמתנה.

ואפשר לחלק בין 'הקבלת פני השבת' לבין 'קבלת שבת', וכמו שאמרו ז"ל (ר"ה טז): 'חייב אדם להקביל פני רבו ברגל', וכן הוא נוסח תימן 'פני שבת נקבילה' שאין ממתנינים לכניסת השבת אלא יוצאים להקביל את השבת.

ומצינו בסדר ההושענות לשבת 'יושבת וממתנת עד כלות שבת' והמפרשים מבארים שישאל אינם עושים מלאכה בשבת אלא יושבים וממתנינים עד ליציאת השבת. והדבר תמוה בעיני, כי זה נחשב לבזיון שרוצים ח"ו להיפטר מהשבת, אלא הכוונה שיושבים ומייחלים עד כלות הנפש, כדי להקביל פני שבת. ונמצא ש'יושבת וממתנת' קאי על ערב שבת,

אות קמ

היצר מפתה את האדם בגבהות ובשפלות למנוע מעבודת ה'

קמ. הלא אם תיטיב שאת ואם לא תיטיב לפתח חטאת רובץ וגו'. בשם הבעל שם טוב הקדוש זכותו יגן עלינו, האדם צריך להיות תמיד בדרך הממוצע, לא בהתנשאות ולא בשפלות חס ושלום, וזהו, אם תיטיב שאת, כשטוב לו יש לו התנשאות, ואם לא תיטיב יש לו שפלות, ולפתח חטאת רובץ, אבל כל זה לא טוב, רק, נע ונד תהיה בארץ, שתמיד יהיה לא בהתנשאות ולא בשפלות ועצבות, רק פעם כך ופעם כך, דהיינו אם יבוא לו התנשאות יכריע את עצמו לצד השני, ואם ירגיש שיבוא לו עצבות יכריע את עצמו להיפוך:

והנה משה הוא בחינת הדעת, והר סיני הוא רומז לשני הפכים, הר הוא בחינת גאות וסיני הוא בחינת שפלות וזהו וידבר ה' אל משה בהר סיני (ויקרא כ"ה), שצריך האדם ליקח בחינת משה בחינת דעת לשתי המדות הללו הר וסיני, שיהיה בידו המשקל נגד היצר הרע לפעמים בבחינת הר שאומר לעצמו הרי אני בן מלך ואיך אני יכול לחטוא לפניו בדברים פחותים, הרי לא נאה לי לעשות כן, ולפעמים בבחינת סיני שמחשיב עצמו כאין וכאפס בביטול גמור נגד ה' ומתיירא לחטוא כנגדו. כי דרכו של יצר הרע להגיס דעתו של אדם בבחינת הר, וגורם לו לזלזל במצוות שהאדם דש בעקביו או שאינם חשובים עבורו, וכמו שהיו פילוסופים שלא התעסקו במצוות מעשיות משום שלא היה נאה להם להתעסק בעניינים גופניים וביקשו להתעסק רק במושכלות, ולפעמים עושה את עצמו כיצר טוב להשפילו בשפלות, ואז חושב האדם לעצמו מה יוסיף ומה יתן שאוסיף עוד מצוה הרי אנכי שפל ונבזה, בכדי למנוע אותו מעבודת ה' יתברך, ואז נקרא בבחינת סיני. ועצה לנגד מדה זאת מדת השפלות הוא לומר הלא יהודי אני, ונגד הגדלות, העצה הוא להשפיל עצמו מצד שפלות החומר, והכל על ידי בחינת הדעת, שאם הוא דבוק למידת הדעת, הוא יכול כל הזמן להיות מודע להרגשותיו ואז יכול להתגבר על מידת הגאווה והשפלות לפי הענין. (צרור החיים דף י"ע"ב)

וזהו ענין משה שהוא סוד הדעת כדאיתא בזה"ק וכתבי האריז"ל, והכוונה בזה על פי פשוטו, שמשה רבינו היה רואה איך המצריים משעבדים את ישראל בגלות מצרים, וידוע מאמר העולם שיותר קשה להוציא את הגלות מהיהודים מלהוציא את ישראל מהגלות, כי הגלות והעבדות אינה תלויה בעבודה הקשה, כי לפעמים עובד האדם במלאכה קשה לצורך ביתו ונהנה מכך, אלא עיקר העבדות היא במחשבה, שהאדם מרגיש עצמו משועבד כאילו אינו אדם לעצמו וכל מהותו הוא לשרת את אדונו, וזה היה גלות הדעת במצרים, שבני ישראל לא היה להם דעת לעצמם, כמו עבד שמאבד את דעתו לגמרי, ומשה רבינו שהוא סוד הדעת בא לגאול אותם מתוך גלות הדעת, ופקח את עיניהם שיתחילו

לחשוב שהם בשעבוד נורא, ואז התחילו לצעוק אל ה' שיוציאם מתוך הגלות יען כי קיבלו דעת, אבל קודם לכן היה כל מחשבתם עסוקה בקש ותבן ובעבודה הקשה, באופן של קוצר רוח מוחלט.

אות קמא

יאמין שהקב"ה נמצא בכל צער ובכך נמתק הדין

קמא. ואליך תשוקתו ואתה תמשל בו. משל ששמעתי, שהיה מלך אחד על כמה וכמה מדינות קרובים ורחוקים, ולמקצת הימים רצה לעמוד על ענין בני המדינה אם הם עובדים אותו באמת, ושלח אחד מעבדיו וכסות ולשון שינה, כאילו הוא מלך הרוצה להלחם עם מלך זה, ויש שעמדו להלחם נגדו, ויש שאמרו מה לנו להלחם, אי מר מלכא אנא עבדא וכו', עד שבא זה למדינה אחת שהיו חכמים גדולים, וחקרו הענין, איך אפשר שיהיה דבר זה כפשוטו, מכמה טעמים, ודאי שהוא שליח המלך לנסות לבני אדם אם ימרדו במלך, לכך יצאו לקראתו ואמרו לו הדברים, והוטב בעיניו על חכמתם, ופנה לדרכו:

והנמשל מוזן שזהו שזכר בזה"ק (ח"ב קס"ג א) ענין היצר הרע נמשל לזונה שצוה המלך לפתות את בנו וכו' יעוין שם, הגם שיש בזה ענין פנימי כמו ששמעתי ממורי ענין וידוי אשמונו, שהמלך בעצמו כסות ולשון שינה ובא לכבוש המלכה וכו' ודי בזה למבין.

ומכאן אנו למדים שבכל פעם שמתעורר לאדם תשוקה אודות ענין מתאוות העוה"ז, קנאה תאוה וכבוד, אפשר ללחום עם היצר הרע או להכנע אליו, אבל יש דרך מחודשת שאומרים ליצר הרע, הרי כל המהות שלך היא לבדוק ולחבון ולנסות אותנו האם אנו נאמנים למלך, ותיכף כאשר מגלים את פנימיותו שאינו דבר נפרד אלא הוא חלק מהמציאות האלוקית, סר כוחו מעליו ויתפרדו כל פועלי און.

כי הרע אין לו קיום מחמת עצמו אלא הוא המדריגה התחתונה ביותר של הטוב, וכל קיומו של הרע הוא רק משום שנדמה כלפי חוץ למציאות. אבל באמת הוא הווייה שקרית ומדומה שאין בו ממש, בבחינת רקיעים של שוא, כי המציאות האמיתית הוא בבחינת חיים שיש בו טובה וברכה לעולם המביא לידי דביקות בה' אלקים אמת, וכל מה ששייך להיפך הטוב ולמנוע את הדביקות האלוקית, שייך לעולם השקר שאין לו רגלים ואין לו קיום. ותיכף כאשר מגלים את אפסיות הרע, מתבטל הרע ומתברר שהוא חלק מהטוב ומתעלה כולו לטוב.

והוא דבר גדול כאשר קבלתי ממורי שבכל צער האדם בגשמי וברוחני שאם נותן לב שגם בזה הצער הוא ה' יתברך בעצמו, אלא שהוא דרך לבוש, וכאשר נודע לו זה, הוסר הלבוש ונתבטל הצער וכל גזירות רעות והאריך בזה ודברי פי חכם חן, וכאשר שמעתי ממנו גם כן ענין ה' אלפי"ן אמר אויב ארדוף אשיג אחלק (שמות ט"ו, ט') שאליפו של עולם הוא כאן בהסתר ודברי פי חכם חן: (תולדות יעקב יוסף ויקהל

דף ע"ה ע"ב

כאן נוסף עומק חדש, שלא רק היצר הרע המגיע לפתות את האדם הוא שליח של המלך העליון, אלא גם כל הרע העובר על האדם, וכל הצער והצרות בענייני רוחניות וגשמיות, והוא נראה כלפי חוץ כדבר שאינו טוב, והרי האמת היא שאין מציאות של רע, אלא הכל רק טוב מוחלט, כי מדרך הטוב להטיב, אלא שמתלבש בלבושים שונים ויורד לעולם עם לבוש של צער, ואם מגלים את האמת שהכל טוב, והכל לבוש של המלך, מתבטל הרע ונמתק ונהפך לטוב.

כי המציאות האלוקית היא מופשטת, וכל כולה רק כח של חיות כדי להשפיע ולהטיב, וזהו כל המציאות שלפנינו, וכל מה שלא נכלל בזה הוא היפך של האמת והיפך של המציאות, אלא שהקב"ה מסתתר בתוכו ומחיה אותו בדרך של 'לבוש' והסתר, כאילו מתכסה באופן של רע, וכאשר מגלים ההסתר והלבוש, מתגלה הפנימיות שהיא טוב מוחלט ומתבטל הרע מאליו כמו חושך המתבטל מפני אור.

אות קמב

המלך מתלבש לעבד מורד כדי לנסות העם

קמב. משל מלך אחד שמושל בכיפה, ושלח אחד מעבדיו שינסה המדינות, כאילו הוא עבד מורד באדונו, וקצת המדינות עשו עמו מלחמה ושלטו עליו, וקצת מדינות השלימו עמו, ובמדינה אחת היו חכמים והרגישו שזהו רצון המלך עושה וכו', יעוין שם.

והנמשל מוזן, שיש בני אדם שעושים מלחמה עם היצר הרע שעושה עצמו כאילו הוא עבד מורד באדונו, שמפתה בני אדם שלא יעשו רצון הבורא ומלך העולם, ועומדין כנגדו עד ששלטו ביצר, על ידי גודל המלחמה וסיגופים גדולים, ויש בני אדם שהרגישו שהוא עושה רצון הבורא, ושם מלובש שמו הקדוש מן ע"ב שמות הקדושים סאל שהוא ממתיק לסמא"ל, וזהו שכוונת שם הקדוש כוז"ו שבכל מקום יש כ"ו [גימטריא] שם הוי"ה בזו וכוזו וכמו ששמעתי זה ממורי והבן: (תולדות יעקב יוסף ויקהל דף ע"ה ע"ד)

שם כוז"ו הוא האותיות שלאחר אותיות הוי"ה, וגם בזה יש אותיות כ"ו כמנין שם הוי"ה, להורות שגם בבחינת אחר יש מציאות אלוקית, וזהו הוראת שם כוז"ו, שהוא מתחלק לאותיות כ"ו ואותיות ז"ו, ונרמז בזה שגם בז"ו וגם בז"ו, היינו גם בבחינת פנים וגם בבחינת אחר, יש מציאות של כ"ו הרומז לשם הוי"ה. וכאשר מכיר שהאחר וההסתר הוא שליח של המלך ואין מציאות של רע ופירוד בעולם, יתפרדו כל פועלי און ונמתק הכל ונהפך לטוב.

ובספר כתונת פסים (דף מ"ד ע"א) כתב וזה לשונו: קבלתי ממורי זלה"ה שגם בסמא"ל יש בו שם קודש סאל גימטריא צ"א עולה כמנין יחוד הוי"ה ואדני"י וכו' ודברי פי חכם חן.

ליקוט עניני נישואין

נישואי רביה"ק בעל 'היכל הברכה'

זקיננו הרה"ק ר' אברהם מרדכי מפינטשוב ז"ל התנצל את עצמו לפני רבינו הקדוש מלובלין שיש לו בת, שהשי"ת יזמין לה שידוך טוב עבודה, והשיב לו הלוא הרב מקאמארנא יש לו בן טוב וכו' וראוי להיות חתנו.

(כתבי שם)

התנאים של הרה"ק מוה"ר יצחק אייזיק'ל מקאמארנא היה בבית רבינו הקדוש מלובלין בשנת תקע"ה לפ"ק, בשנתו האחרונה של הרבי מלובלין עלי אדמות, והיו שני ערבים קבלנים מכל צד, מצד החתן היו הגה"צ מוה"ר מרדכי בנו של הרה"ק מוה"ר פנחס מקאריץ, והרה"ק מוה"ר שמעון אודענבערג (הנקרא רבי שמעון דייטש), ומצד הכלה היו ערבים קבלנים בעל המאור ושמש ובעל האור לשמים. והנה בשטר התנאים כותבים 'ע"ק מצד הכלה וכו', והרבי מלובלין בקראו התנאים, לא קרא ערב קבלן מצד הכלה וכו', רק קרא [על בעל האור לשמים] 'עקשן קדוש' מצד הכלה וכו'.

(ירבה תורה בהקדמה ח"ב הגה"ה ו)

בחנוכה שנת תקע"ה, כאשר הסתופפו רביה"ק מהרי"א ואביו זי"ע בצל הקדוש מלובלין, היה שם בעת ההיא גם הרה"ק מפינטשוב זי"ע, שהיה אחד מגדולי וחשובי תלמידיו והרבה לשהות מלובלין, ויהי כאשר הזכיר הרה"ק מפינטשוב זי"ע לפני רביה"ק מלובלין זי"ע את יוצ"ח, וביניהם בתו האמורה גיטל, שאך מלאו לה שמונה שנים, אמר לו רביה"ק מלובלין הלוא הרב מקאמארנא הוא בכאן עם בנו, יש לו בן טוב וכו' והוא ראוי להיות חתנו, והוסיף ואמר אעפ"י שאתה מיוחס גדול יותר מהרב אב"ד דקאמארנא, אעפ"י שתשדך עם הילד הזה, כי החתן הוא טוב מאוד, ואמר בזה הלשון, איך זע אז דער חתן וועט פאר שאנן די גאנצי וועלט, ותיכף ומיד נתרצה הרה"ק מפינטשוב זי"ע.

שמחת התנאים נערכה בבית איש האלקים רביה"ק מלובלין זי"ע, ביום שנכפל בו כי טוב לסדר 'וידגו לרוב בקרב הארץ' ז' טבת תקע"ה. השדכן רביה"ק מלובלין זי"ע אשר כבר היה בשנתו האחרונה עלי אדמות נתכבד בקריאת

החתן יבוא לבית הכנסת כדי שיפטרו מתחונן

כשמכניס על החתונה עד שבימי הגמרא 'אמרו שהשמחה במעונו' אין אומרים תחונן, ויש שנהגו שאמרו [תחונן] עד החתן מאהל. והחתן יבוא לבית הכנסת כדי שיפטרו מתחונן, כי בימים שאין אומרים תחונן מן הדין אין שליטה לימים האלה לסטרא אחרא, ואין ס"מ הרשע שולט בהם, ולמה לא יזכה את הציבור בזה, ומצוה גדולה עושה החתן כשהולך לבית הכנסת לזכות את הרבים.

(שולחן הטהור סי' קלא סי"א וט"ז)

מעריב בעוד השמש זורח על הארץ

בימי הקיץ כשרוצין לסעוד סעודה גדולה, סעודת משתה של ברית מילה, או של חתונה וכיוצא וכו', אם הוא קרוב לזיגער זעקס [שעה] יתפלל מנחה ואח"כ מעריב, אף שהשמש זורח עוד על הארץ כמו שתי שעות, כי קרוב הדבר בסעודות משתה שישתכר עד שאסור לו להתפלל טוב על כן טוב יותר להתפלל מעריב ואח"כ בלילה יקרא קריאת שמע של תורה, כי לענין התפלה הקילו רבותינו הקדושים גאוני ארץ קדושי עליונים מכמה טעמים, וראוי לסמוך עליהם לכתחלה בריוח בלי פיקפוק.

(שולחן הטהור סי' רלה ס"ב)

מברכין שם שבע ברכות אף שאין שם חתן וכלה אבל אין מזמנים

בסעודות חתן וכלה, בכל בית שאוכלין שם עשרה מזמנים מן אבי החתן והכלה, ושולחין להם מסעודת חתן וכלה, מברכין שם שבע ברכות אף שאין שם חתן וכלה, אבל לענין לזמן ביחד לא יזמנו ביחד, אלא כדן שתי חבורות המבואר בשולחן ערוך (סי' קצה ס"א), אבל לענין שבע ברכות אף שכל חבורה מברכת לעצמה, שבע ברכות לא יאמרו אלא חבורה אחת אם הם בבית אחד.

(שולחן הטהור סי' קצה ס"א וזו זהב שם סק"א)

תיקון לחטא המר

תיקון לחטא מר הזה, לשמוח שמחת מצוה, לשמח חתן וכלה, ולהשיא אותם, בכל טורח ובכל כח, ולהזיע זיע.

(היכל הברכה בראשית דף סה ע"א)

חיוב תפילת חתן ושושביניו בתפילה וקר"ש בזמן הזה

חתן ושושביניו [וכל בני החופה פטורים משום שכיח שכרות וקלות ראש]. בזמן הזה כולם חייבים לילך ולהתפלל בצבור ולקרא שמע ולהניח תפילין כדרך כל ישראל, כי זה הוא עיקר היהדות, קריאת שמע ותפלה ותפילין, ובמצות הנ"ל אין כוונתנו כל כך לשמים.

(שולחן הטהור סי' לח ס"ז)

התנאים, ובאמרו התיבות 'המגיד מראשית אחרית' נתלהב וקרא אה, עלי הכהן, ויהי הדבר לפלא, ולא ידעו פתרון הדברים. עד שנסתלק החתן דגן - רביה"ק מהרי"א - ביום י' באייר, יום פטירת עלי הכהן כמבואר בשולחן ערוך (או"ח סי' תק"פ), ואז נתגלה רוח קדשו של רביה"ק מלובלין זי"ע. עוד עובדא הוה באותו מעמד, כאשר רביה"ק מלובלין זי"ע סיים את קריאת שטר התנאים והגיע אל שמות הערבים-קבלנים, אזי פתח ואמר על תלמידו הרה"ק רבי מאיר'ל אפטער זי"ע לאמר עתיקא קדישא מצד הכלה וכו' [במקום ערב קבלן מצד הכלה].

זמן החתונה נקבע לחמשה עשר בשבט תקע"ט בבית אבי הכלה בפינטשוב, שהם עשרה ימים קודם היכנס החתן לעול תורה ומצוות.

אבל 'רבות מחשבות בלב איש ועצת ד' היא תקום', החתונה לא התקיימה בזמן שנקבע, כיון שביני וביני נסתלק אבי החתן רביה"ק רבי סנדר זי"ע ועלה לשמי מרום, האלמנתה ובנה היתום הקטן חיו בדחקות נוראה ולא היה מי שישגיח על הילד בן השנים-עשר כראוי, והיה נע ונד מקאמארנא לזידיטשוב שם שהה לפרקים אצל דודו רביה"ק מהרצ"ה זי"ע, ומזידיטשוב לקאמארנא אל אמו האלמנה הצדיקת ע"ה, ועם כל זאת היה מתייגע בתוה"ק עד מאד.

אולם כעבור זמן מה נתערר רביה"ק מהרצ"ה זי"ע על-ידי מעשה שהיה ושלא אחריו, ואמר לו, אני אלמוד עמך בכל יום תורה, ותקח לעצמך איזה שיטה ותלמוד בפני עצמך, ואחר כך אלמוד עמך בפילפול גדול כמו שלמדתי בימי נעורי. ומאז השגיח עליו מאד, ומתחילה היה רביה"ק מהרצ"ה לומד עמו בעצמו, ואחר כך שגר לו מלמד תלמיד חכם גדול, שילמוד עמו בפילפול גדול הלכה למעשה. וכך היה עד הנישואין, ובתוך השנים הללו עסק בהסתר גדול בסודות התורה, תיקוני זוהר, זוהר הקדוש, כתבי האר"י זלה"ה, כי נפשו חשקה מאוד לסודות התורה.

את שמחת החתונה חגגו בסופו של דבר בשנת תקפ"ב, כאשר דודו רביה"ק מהרצ"ה זי"ע דואג לכל מחסורו, ושולח את אחיו הרה"ק רבי ר' משה מסאמבור זי"ע להוליכו תחת החופה, ויביאה יצחק האהלה, ותלך עמו בכל דרכיו כל ימי חייו.

שמחת נשואי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

נראה כ"ק מרן אדמו"ר זי"ע וזקיננו כ"ק מרן אדמו"ר הרמ"מ מלעלוב זי"ע וחתנו כ"ק הרה"צ רבי שמואל עוזר קאפף זצ"ל

במשנת רבוה"ק לבית קאמארנא

רביה"ק יוצא להגן בעד נישואי הרה"ק מרחין

הרה"ק מרוזין זיע"א, נשא את הרבנית מחברתו הטהורה של הרה"ק רבי צבי הערש משרת מרימנוב זיע"א, שהרה"ק מרימנוב נשא אותה אחרי שהתאלמנה מאיש אחר, ויצאו הרבה מן הגדולים בדורו לערער אחרי נישואין אלו, שהרי דין קטלנית יש לה, ולעומתם יצא רביה"ק ה'היכל הברכה' זיע"א להצדיק את הצדיק דמעיקרא ולבאר למה הותר לו לינשא להרבנית הנ"ל.

סיפר הרה"ח ר' צבי מושקוביץ ז"ל (אוצר הסיפורים עמ' ו): מו"ר הרב ישעי' אשר זעליג מרגליות (שליט"א) [צוק"ל] סיפר לי, אשר בימי נעוריו שהיה גר בעיר העתיקה והיה מתפלל שם בבית המדרש 'אהל משה' הנקרא 'ווארשאווער שוהל' ששם היה מתפלל כ"ק מחותנו זקינו אדמו"ר הרה"צ רבי דוד'ל בידערמאן צוק"ל הרבי מירושלים, שדרכו בקדש היה שכל יום אחר תפלת שחרית כשחלץ תפיליו, דיבר וסיפר מאדמורי"ם וצדיקי קמאי, ופעם אחת סיפר מההחתונה הזאת של הרה"ק קדוש ישראל מרחין זיע"א [אחרי פטירת מחברתו הרבנית הצדקנית מרת שרה ע"ה ביום אחרון של פסח שנת תר"ז], נשא את הרבנית הצדקנית מרת מלכה ע"ה מחברתו הטהורה של הרה"ק רבי צבי הערש מרימנוב זיע"א שנלב"ע ביום ל' מרחשון שנת תר"ז] אשר יום קודם החופה אמר: 'ווער עס וויל זיך באדען אין מיין בלוט זאל קומען אויף דער חתונה' עכ"ל. וכמובן ששום איש ואפילו המקורבים והגבאים החביאו עצמם ולא היו שם.

והרוזני'ער ראה שהמשמש שלו אינו קורא אותה להחופה, ושאל לו מדוע שאינו מסדר החופה, אמר לו הגבאי ששום איש לא בא ואין עוד כאן עשרה אנשים, אמר לו הרוזני'ער טוב שלא בא שום אחד ממקורביו ואנ"ש, וצא החופה והבא עשרה אנשים מן שואבי מים וכדומה ועשה החופה, וכך היה עושה וסידר את החופה לפני מנין עשרה אנשים פשוטים. [ביום ר"ח אלול תר"ז התקיים שמחת הנישואין בעיר סאדיגורא בלי שום פרסום כבקשת מרן הסב"ק מרוזין זיע"א, הסיפור קידושין התקיים ע"י הרה"ק רבי אלעזר מלאנצהוט זיע"א בנו של הרה"ק בעל ה'בני יששכר' זיע"א. והגה"ק רבי שלמה דרימער זיע"א אבד"ק סקאלע ובעמח"ס 'בית שלמה' והרה"ק רבי שמעלקא מסאטוב זיע"א היו השושבינים].

והוסיף וביאר הרה"צ ר' דוד'ל ואמר, אשר בחכמה אמר כך הרוזני'ער, יען שמובן שהנישואין האלו היו גבוהים מעל גבוהים מאוד נעלה, לכן צוה הרוזני'ער להביא אנשים פשוטים משואבי מים, כדי שלא יראו ולא יבינו ולא ירגישו מה שיראו שם, עכ"ל.

[וראה עוד בספרו ישב רוחו (דף ד ע"ב) מש"כ בזה].

אמנם אח"כ כשנודע ונתפרסם בעולם הנישואין האלו, הנה יצאו איזו גדולי הדור מן האשכנזים לערער על נישואין האלו על מה שהרוזני'ער נשא אשה שהיה לה שני בעלים שמתו, והיו מרעישים מאד בזה על איש קדוש שיעשה כזאת. ולעומתם יצא רביה"ק ה'היכל הברכה' זיע"א להצדיק את הצדיק דמעיקרא, וביאר בטוט"ד את כל דיני 'אשה קטלנית', וכה דבריו בספה"ק נוצר חסד (פ"ג מ"ד):

וראיתי שאחד קדוש, בדורינו איש אלקים קדוש ונורא מאד נשא אשה שהיו לה שני בעלים ומתו, ומחמת שראה איזה לומדים שקיטרגו על הצדיק, אברר את ההלכה שמעשה הצדיק הוא הלכה קבועה וברורה כשמש, ומחמת שהוא ענין הנצרך לכל זמן אכתוב כאן אף שאינו מענין החיבור, ועוד להצדיק הצדיק ולהודיע שכל מעשה הצדיקים הם תורה שלמה.

תנן ניסת לראשון ומת לשני ומת לשלישי לא נתנשא אמר אבימי משמיה דרב הונא מעיין גורם ורב אשי אמר מזל גורם מאי בינייהו איכא בינייהו דאירסה ומת אי נמי נפל מדיקלא ומת ובשלהי כיצד דס"ד מיתה אמיתה וגירושין וגירושין דלא כרבי ומשני לא מיתה אגירושין וגירושין אמיתה ובפרק נערה טעמא דהשיאה וגירשה השיאה ונתארמלה אבל נתארמלה תרי זימנא לא קאי סתים לתנא כרבי ותנן בזוהר דהא רוחא דיליה מכשכשא במעשהא כחויא ומקטרגא בהדי רוח אחרא דעאל בה מבעל' תניינא ולזמנין דרחי דא קדמאה להאי תניינא עד דאפיק ליה מעלמא ועל דא תנינן דמתרין ולהלאה לא יסב בר נש להאי איתתא דהא מלאך המות אתתקף בה מעתה צריך להבין דברי הזוהר דהא הראשון לא נצח אלא לאחד דהיינו השני ואם כן היאך אמר דמתרין ולהלן לא יסב דהא לא הוחזק אלא באחד ועל זה מתרץ הסבא כיון דהראשון המתגבר על השני ומעתה נשאר בה רוח הראשון ורוח השני גם כן נשאר שלא התגבר עליו אלא להמיתו אבל לא להוציאו אם כן מלאך המות אתתקף בה שיש בה שני רוחות משני מתים ומעתה מעיינה מקולקל ונתחזק ברוח של שני מתים וזהו הטעם מאן אמר מעיין גרס שבמעיינה יש שני מתים מעתה אם אירסה השני שאין בה רוח מהשני או נפל מדיקלא שלא מת על ידי מלאך המות ולא אתתקף בה מלאך המות מותרת לינשא, ומאן דאמר מזל גורם היינו שמבואר בזוהר דאם השני היא בן זוגה של אשה והראשון נטלה ברחמים אז השני דוחה לראשון ואם הראשון בן זוגה אז הראשון דוחה לשני וידוע שהבעל נותן בה רוח פנימי בביאה ורוח מקיף על ידי קידושין ורוח מקיף הוא המזל של האשה כי כל מזל עומד ומקיף על האדם ומעתה אפילו אירסה אפילו נפל

דעת רביה"ק מקאמארנא

שיש לקדש עם טבעת עגולה מבפנים ומרובע מבחוץ

ולזה המנהג בקידושין הכלה מושיטה אצבע וכו', והחתן נותן לה טבעת עגולה ורובעא, כך יש לתקן טבעת כתקנת מורי דודי [מהרצ"ה מזידיטשוב], מרובע מבחוץ ועגול מבפנים וכו', והוא לסימן טוב ולמזל טוב שלא יהיו שני הפכים חלילה, אלא יולידו זה מזה חו מזו בהתחברות ויחד כשר וקדוש בקדושה וטהרה.

(זוהר חי ח"א דף ד ע"א)

וקבלתי ממורי דודי רבינו צבי הקדוש [מזידיטשוב], שהטבעת קידושין צריך שיהיה עגול מבפנים ומרובע מבחוץ בריבוע גמור כעין שני דלתין וכו', וכך נכון לעשות, והעושה טבעת קידושין כזה מממן בעלה דוקא, יהיה מובטח שלא יהיה אשתו עקרה כל ימיה.

(זוהר חי ח"א דף כ ע"ב)

מדיקלא ריע מזלה ואין לה מזל טוב כי כיון שיש לה שני מזלות לא טובים איתחזק וכל זה כשאין לה בנים מן השני אבל אם יש לה בנים מן השני ידוע שאי אפשר באין פנים שאשה תוליד בהיתר כל עוד שלא נסתלק רוח הראשון מעתה אם היה לה בנים מן השני מתחיל החשבון מן השני ומותרת לשלישי וזה הוא שמביא בת"ה מעשים בכל יום חכמים גדולים ואנשי מעשה דלא קפדי בודאי היה כשהיה לה בנים מן השני ולכן לא קפדי וזהו שמסיים ומולידים בנים ובנות ומסתמא גם אצל השני היה לה בנים ואם מת השלישי בלא בנים אסורה לרביעי דהא חזינן דנצח שני לשלישי ואם גם משלישי היה לה בנים אז הוחזקה אשה זאת שמעינה טוב ומזלה טוב וראשון ראשון נדחה לכן מרביעי ולהלן אין עוד חשש וספר חסידים פסק כרשב"ג ולכן פסק דלחמישי אין חשש ומחמישי ולהלן כי הוחזקה על ידי שהיו לה בנים משני ומשלישי ומרביעי.

זה הלכה ברורה ולא קאמר שבחסידות אני בא עלי',

אביא לך ראייה שאין לה תשובה תנן בת ישראל שניסת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ניסת לא תאכל לא בתרומה ולא במעשר למה לא דייק בגמרא דהכי סתם לן תנא כרשב"ג דהא ניסת לישראל אחר שמתו לה שני בעלים ולמה לא נקיט באופן המותר גירשה הכהן ולה הימנו בן תאכל בתרומה ניסת ללוי גירשה או מת ולה הימנו בן תאכל במעשר אלא ודאי ראייה שאין עליה תשובה דהכא כיון שיש לה בנים יצאה מדין קטלנית ומזלה טוב ומעינה טוב ותו לא מידי ודוק היטב.

שבחי הרה"ק רבי יהודא צבי אייכנשטיין זיע"א אבדק"ק ראזלא בן הרה"ק רבי משה מסאמבור זיע"א וחתן רביה"ק מהרצ"ה מזיטשוב זיע"א

רבינו הגאון הקדוש איש אלוני **רבי יהודה צבי אייכנשטיין אבדק"ק ראזלא** זיע"א. נולד לערך שנת תקנ"א. לאביו הרה"ק **רבי משה מסאמבור** זיע"א בן הרה"ק רבי יצחק אייזיק מכפר ספרין זיע"א, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הרה"ק **רבי יודל חריף מסאמבור** זיע"א בן הרה"ק **רבי משה מדרגניטשין** זיע"א.

בהגיעו לפרקו נשא את זו' הרבנית הצדקנית שרה ע"ה בת דודו אחי אביו, מרן רבינו שר בית הזוהר הרה"ק **רבי צבי הירש מזיטשוב** זיע"א, רבינו היה כל ימיו דבוק ברבו המובהק חותנו, אשר ממנו קיבל רזין רזין בכל התורה כולה, כאשר בנגלות התורה, היה תלמיד מובהק של דודו הרה"ק **רבי אלכסנדר סענדר מקאמארנא** זיע"א אחיהם של אביו וחתנו זיע"א.

רבו ודודו בעל עטרת צבי מזיטשוב לקחו לחתן, ורבינו היה קורא אותו 'דער רבי דער שווער דער פעטער'. וישב שם ושקד מאד בנגלות התורה וארבע חלקי שו"ע, והיה בעל הוראה גדול מאד, והוראתו היה בקדושה ובטהרה, עד שאמר, כי קודם שנעשה לבעל הוראה, חזר שבעים פעמים הלכות מליחה ובשר בחלב ותערובות.

עם פטירת חותנו העטרת צבי זיע"א בשנת תקצ"א, ירש את מקומו אחיו הרה"ק **רבי ישכר בעריש** זיע"א, והתלמידים נתקשרו אליו, אמנם לא האריך ימים ותוך י"א חודש נסתלק לבית עולמו ואז התחילו ליסוע אל הרה"ק **רבי משה מסאמבור** זיע"א אביו של רבינו, בשנת תר"א כאשר נסתלק רבי משה זיע"א, התחילו ליסוע אל רבינו זיע"א עד שנת תר"ח שאז נסתלק רבינו, ובין הנוסעים הגיעו אליו גם שני ש"ב הרה"ק **רבי יצחק אייזיק מזיטשוב** זיע"א, והרה"ק **רבי יצחק אייזיק מקאמארנא** זיע"א אשר קבלו ממנו הרבה בסתרי תורה ודברים נשגבים, אשר הם השפיעו אח"כ זאת לתלמידיהם אחריהם.

בימי הנהגתו הביא לו אשה אחת 'זילבערנע לייכטער', ונתרגש רבינו מאד מזה וביך ברכת שהחיינו, ותמהו

אנשי ביתו, הגם שעפ"י הלכה יכולין לברך שהחיינו על כלים חדשים, אבל אם הוא בירך כזוה התרגשות בודאי יש לו כוונה מיוחדת בזה, וסיפר להם: שבעת שדודי מו"ח לקח אותי לחתן הבטיח לי "קעסט" ובאמת היה שם עניות גדולה, בשבת היה מה לאכול, וביום א' היה עוד שיריים משבת וביום ב' היה עוד פחות מה לאכול, וכן לא אכלתי כדבעי בכל יום, וחשבתי שזהו לא אכילה ולא תענית, ע"כ גמרתי בדעתי שאתענה משבת לשבת.

פ"א בעש"ק כאשר עמד מו"ח אצל העמוד בתפלת מנחה שהיה מתארך בכל עש"ק לערך ה' שעות, והקהל הגיעו לחזרת הש"ץ, ובאתי ממקוה והיה בימות החורף והקור היה נורא, ונכנסתי לביהמ"ד ועמתי ע"י התנור, והנחתי ידי למעלה מהתנור שהיה שם חורים לחמם הידים, ומצאתי שם חתיכות לחם יבשות, ואחזני בולמוס ונחשכו מאור עיני מהתענית, ע"כ חטפתי מהלחם והתחלתי ללעוס הפת, וכנראה שזה בילבל את מו"ח מעבודתו הק', והגביה קולו אלי ואמר: אל תירא מהמצב אשר אתה נמצא בה כעת שעוד יהיה לך 'זילבערנע לייכטער' ומאז חלפו שנים רבות ומו"ח כבר נסתלק ואני נעשיתי לרבי, ועכשיו הביאו לי 'זילבערנע לייכטער' ע"כ עשיתי ברכת שהחיינו שנתקיים בי ברכת מו"ח, ולא ברכתי שהחיינו על הלייכטער רק על דברי מו"ח.

פעם התאונן רבינו לפני רבו וחתנו הרה"ק מזיטשוב על ירידת הדורות שהולך ויורד, ובכה ואמר: ולמי כבר יבוא המשיח, הרכין הרה"ק את ראשו ואמר: 'וטפכם אשר אמרתם לבז יהיה ובניכם אשר לא ידעו היום טוב ורע המה יבואו שמה ולהם אתגנה' דהיינו שלפני ביאת המשיח יהיה דור ירוד מאד, שלא יהיה להם דעת לבחור בין טוב לרע, ולא ידעו לחלק ביניהם, המה יבואו שמה ולהם אתגנה, להם יבוא המשיח.

הרה"ק **רבי משולם פייש מטאהש** זיע"א, הגיע פעם בבחרותו יחד חבריו לראות עבודת רבינו בסעודה שלישית, ונשאר שם עד אחרי

הבדלה, אחרי הבדלה נהג הרה"ק מראזלא לשנות כוס טיי או קאווע, ובאותו מוצאי שבת שתה רק מעט מהכוס, וכל הנשאר נתן אל הרה"ק מטאהש זיע"א שעמד אז מאחורי כסאו. והיתה פליאה בעיני כולם, למה שתה רק מעט מן הכוס, ולמה נתן את שייירי הכוס לבחור אורח, וכאשר הרבנית שאלה אותו על זה, אמר דער בחור וועט נאך זיין אונזער מחותן, ואחר שעבר שנים רבות הבינו דברי קדשו, כי בנו הגדול של הרה"ק מטאהש זיע"א, כקש"ת הגה"צ רבי מרדכי צ"ל, נשא את בת שלמה מראזלא בן רבי משה חיים מראזלא [חתן

העטרת צבי] בן הרה"ק מקאלוב וחתן רבינו זיע"א. בקאלוב היה הראש הקהל רבי יעקב פיש, שהיה גברא רבא, והבעש"ט היה דוד לאמו וברכו באריכות ימים והורה לו לעבור לגור בהונגריא, בביתו היו מתאכסנים כל גדולי הדור שהיו מגיעים לקאלוב, והיה לו פנקס מיוחד בו היה רושם כל צדיק בעל רוח הקודש שהתאכסן אצלו ובפנקס הזה היו רשומים שמונים בעלי רוח הקודש. פעם התארח אצלו רבינו זיע"א, והיה מסתפק אם לכלול שמו ברשימת בעלי רוח הקודש, אבל רבינו הרגיש ברוח קדשו מחשבותיו של ר' יעקב, פנה אליו ואמר קענסט מיך אויך אריישרייבן, ורשמו רבי יעקב. ז"ע.

רבינו היה מפורסם לגאון וקדוש, חיבר ספר **דעת קדושים** על מועדים, ו**עמוד התורה**, ו**תעלומות חכמה** על מדרש רבה. הרה"ק **בעל דברי חיים מצאנז** כותב בהסכמתו על ספר דעת קדושים וזלה"ק: מה לכם הסכמתי, הלא גדולי וטוב חכמתו נודע למשגב. ומי אנכי להעיד על גדולי יקר הערך אשר כמעט לא זכיתי להבין דבריו הקדושים וכו'. כי מי אשר חכמתו ה' בקרבו יבין כי רב מעשהו וכו', אשר במרומים ידבר, וחביבין עלי דבריו, אשר המה נמשכין ממבועי החכמה והמדע וכלתה נפשי בתשוקת אהבה לשמוע רזי חכמתו כי נעמו. עכ"ל. ובהסכמתו לספר עמוד התורה כותב בזה"ל: שהוא דבר הפלא ופלא, ובו יראת השם ויחודים נפלאים, אשרי הבא בסודו וכו', כי באמת אור גדול אשר הצמיח ה' לנו על ידו. עכ"ל.

אחרי הסתלקות הרה"ק רבי צבי מזיטשוב בי"א תמוז שנת תקצ"א נסעו החסידים לאחיו הרה"ק רבי ישכר בעריש אבל לא ארכו הימים כי עלה השמימה כעשרה ירחים אחרי פטירת אחיו ביום ב' דחג השבועות תקצ"ב, ואז נסעו החסידים לאחיו הרה"ק רבי משה מסאמבור, בו אייר שנת ת"ר נסתלק הרה"ק רבי משה מסאמבור, עבר ההנהגה לבנו ה"ה רבינו הרה"ק רבי יודא צבי מראזלא ורוב חסידי זיטשוב קבלו מרותו עליהם.

רבינו העיד על עצמו **שאין פסוק אחד בכל התנ"ך שחותנו דודו ורבו לא גילה לו בו רזין דאורייתא**.

הגאון רבי ענזיל מסטריא הנקרא די אייזערנע קאפ אמר פעם אחת לרבינו: כמדומני אשר הנהגת רעבישקייט להיות גיטער יוד, הוא גם כן תאוה ככל התאוות, והשיב לו רבינו בחכמתו: **אמת הדבר, אבל אל זאת התאוה אין יכולין לזכות, עד שמשברין מקודם כל התאוות**.

ביום א' ז' מר חשוון תר"ח מספר רגעים לפני פטירתו אמר בקול רעש גדול את עשרת הדברות ופרשיות קר"ש ברעש כזה אשר לא נשמע מימיו, והיה נראה בחוש שמוסר נפשו להשי"ת בקדושה ובטהרה.

זוג' הרבנית שהבינה כי קרבו רגעי האחרונים פרצה בבכי, אך רבינו ביקשה שלא תפריע לו כי הוא עוסק כעת ביחודים שמסר האר"ז לייחד בשעה זו, ועלתה נשמתו הטהורה ביום ז' מר חשוון ויבכו אותו כל בית ישראל. זכותו יגן עליו ועל כל ישראל אמן.

רבינו השאיר אחריו ברכה הסה"ק דעת קדושים על כל מועדי ה' וסה"ק עמוד התורה מלא יחודין קדישין על אותו דקריאת שמע ברזין עליונים מלאים זיו ומפיקים נגה וספר תעלומת חכמה על מדרש רבה.

מלבד ספריו הק' הניח אחריו חתניו רבנן ותלמידים גדולי ישראל. חתניו היו: הגה"ק המפורסים רבי יחזקאל שרגא הלברשטאם זיע"א, שמילא את מקומו ברבנות בראזלא, ואח"כ היה אבדק"ק שינאווא.

הרה"צ ר' יעקלי מזבאלטוב זיע"א אבדק"ק יאס. הרה"ג החסיד ר' אלכסנדר טויבש צ"ל אבדק"ק וואסלוי ברומניא.

הרה"ג החסיד ר' שלמה צ"ל אבדק"ק ראזלא. **(היכל הברכה ויקרא דף רפא ע"א)**

כי תקדמנו ברכות טוב תשית לראשו עטרת פז

בקול צהלה רדינה, ממעמקים נגילה ונשמחה, בשמחת כוללות אפריון של ידידות עזה, רגל מרכבה איש סטלה, הוא תומך תורה, מוקד אורייתא בלב ובנפש דפיצה, דבם לב קח מצוה, אשר ידיו פתוחות ברחמי וביד רחבה, למען דרבנותו ודודתו נסלי וקדושה למען פתגמי אורייתא, לבו דטוב פתוח בנעימים לכל קדשי ממלכת קאמארנא. עומד בכל עת ועונה לימין מוסדותיו וקדושים, ומסדר בלב ובנפש דפיצה אל רעיא מדימנא כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, סתוך ופזן לב והדחת פנים, דבן ממוקם וטובל מרחמים

הרבני הנגיד החסיד המפואר

רבי איתמר מארגירעטען שליט"א

הלא הוא איש אמונים, שמו מפארים בכל מיני הילולים, נדע בשערים, בכדי המעש דרב דפועלים מהרב והקל לעולמי עולמים, וזאת חולקיו לדעת בדוד ודלומים, בעטרת תפארת לשמו טאה לעולמים

**בונה עולמות של תורה תפילה טהרה וחסד
במרכז היכל קאמארנא**

בעידן עת וחדוה השוויה באהלה בדת ה' שמחה במעון
שמחת כוללות אפריון נישואי בנו החזן אליעזר שלום די"ו

נעמד לון סודין במילין קידין בבסא דרבנותא, ארשת שפתיו יעדב לפניו ברוך שיד ושבת, שיעלה הויזוג יפה בקשר של קיימא וכבדן עדי עד, וזכה להעמיד דורות ישרים ומבורכים ביום בית ישראל מועד רוב ברכה והצלחה, וחת אדונינו רבתינו וקדושים לבית קאמארנא יעמוד לו ולדורו אודיו עד עולם לפתוח שערי שפע וישועה למעלה מדרגי דטובע בדרכה עליונה, ויצא ה' דסודו מהיכל הברכה ואיצר החיים שיכיה לזכות רוב נות וקדושה, מכל יצ"ח בארצות רביה"ק תהלתן באשר וועשר ודחבתו הדעת וכל טוב מועד רוב שמחה וטח